

Onverwacht wat kouder, huishoudens stoken extra.
FOTO GETTY IMAGES

Schokken op gasmarkt bij zorgen over vulling

door Theo Besteman

AMSTERDAM • De gasprijs in VS loopt snel op. Maandag steeg die 15 procent vanwege een naderend koudefront in Noord-Amerika. Daarbij kopen Aziatische handelaren fors in. In Nederland steeg de gasprijs in een week met 30 procent bij zorgen over voldoende vulling.

De Europese gasprijs is sinds oktober 2023 niet zo snel opgelopen. Handelaren spraken maandag voor de Amerikaanse markt van een 'perfect storm'. Onverwacht kwam een drastische verslechtering van de weersverwachtingen voor eind januari door. De markt rekende juist op een mildere winter.

Daarnaast zorgt de serieuze dreigingen van president Trump met nieuwe importheffingen tegen EU-landen voor onzekerheid en prijsstijgingen.

„Mocht de kou die komt doorzetten in februari, dan kan de gasprijs met een extra 10 tot 15 procent in de VS stijgen”, berekent energie-expert Ronald de Zoete.

Met grote gevolgen. „Daalt het kwik verder, dan wordt het aanvullen van de aardgasreserves een stuk duurder voor Europa”, aldus De Zoete.

Vrijdag steeg gas al ineens 13,5 procent op de Nederlandse TTF-beurs. Maandag koelde de prijs iets af. „De aanhoudende kou zorgt voor een hogere onttrekking uit de toch al matig gevulde gasopslagen, waardoor we zien dat de prijzen alsnog stijgen”, aldus econoom van energieleverancier Vattenfall.

De temperaturen in een groot deel van Europa zullen naar verwachting tot het einde van de maand laag blijven. Wat weer leidt tot meer gasstook en afname van voorraden.

De gasvoorraden in de EU zijn voor net de helft gevuld, ruim onder het vijfjarige seizoensgemiddelde van ongeveer 67 procent. De Nederlandse gasvoorraad is de laagste in Europa, met 36 procent vulling.

Demissionair Sophie Hermans (Klimaat en Groene Groei) stelde vorige week dat Nederland voor het stoekseizoen tot 1 maart voldoende gas op voorraad heeft.

Voorraden van Nederland zijn minst gevuld

Het toestel van Riks Noorman staat noodgedwongen stil op vliegbasis Twente.

FOTO THIJS ROOIMANS

VS zetten 800 privéjets op de grond: 'Botte actie'

Vliegtuig van Riks Noorman staat stil op basis Twente

door Yteke de Jong

AMSTERDAM • Piloot en luchtvaartbemiddelaar Riks Noorman heeft zijn privévliegtuig, waarmee hij klanten vervoert door de Europa aan de grond moeten zetten op last van de Amerikaanse luchtvaartautoriteit FAA.

Riks Noorman heeft een Amerikaans geregistreerd toestel, waarin vier passagiers in kunnen zitten. Deze is juridisch ondergebracht in een Britse trust. De FAA heeft de vliegtuigen in deze

trust specifiek aangewezen als niet meer luchtwaardig, zo blijkt uit een mededeling op hun website. „Het toestel mag pas weer in de lucht, als deze een Amerikaanse eigenaar heeft of van iemand is die in de Verenigde Staten woont. We werken over de hele wereld. De motivatie om de privéjets aan de grond te zetten is volledig onduidelijk, het lijkt op een actie America First”, zegt de luchtvaartbemiddelaar uit Baarn, met een verwijzing naar het beleid van de Amerikaanse president Trump

om de eigen bedrijfseconomische belangen voorop te stellen. De afgelopen dagen is de spanning rond de VS en Europa hoog opgelopen in de kwestie rond Groenland.

Sterk beveiligd

In totaal zijn zo'n 800 privéjets aan de grond gezet door de gewijzigde regels van de FAA, dat is ongeveer 10% van het totale aantal wat in gebruik is in de wereld.

„Het World Economic Forum in Davos is nu gaande, waar een deel van deze vliegtuigen voor zo worden ingezet. De deelnemers zullen dit niet aan de grote klok hangen, maar een probleem is het wel. Een aantal deelnemers zal het WEF nu mogelijk niet kunnen bijwonen, want je komt er niet zo maar met een lijnvlucht. Het is sterk beveiligd in een soort van James Bond-achtige sfeer”, zegt Noorman, die ook bemiddelt in aan- en verkoop van civiele en militaire vliegtuigen. De stand van zijn vliegtuig kost hem deze week zo'n 15.000 euro, maar hij wijst erop dat de schade voor de sector in de miljoenen loopt.

De Cirrus SR22 van Noorman staat op vliegbasis Twente. Van daaruit maakt het voor opdrachtgevers als bedrijven normaliter vluchten in Europa van een paar honderd kilometer. „Het toestel is met één mededeling de luchtwaardigheid ontnomen. We moeten het vliegtuig nu binnen drie we-

ken onderbrengen in een Amerikaans bedrijf of eigenaar. Er wordt nu gedaan alsof dat makkelijk kan. Het zullen de kosten niet zijn, maar dit betekent onzekerheid en willekeur. Commerciële en medische vluchten kunnen ook niet doorgaan”, zegt Noorman, die al decennialang vliegt en ook zijn papieren voor boordwerktuigkundige heeft.

De ondernemer-piloot kocht zijn toestel tien jaar geleden. Toen was het vliegtuig al in de VS geregistreerd.

Noorman besloot deze Amerikaanse registratie te houden, want bij een eventuele verkoop zou dat mogelijk weer van pas komen. De Amerikaanse markt is het grootst voor privéjets.

Val van de muur

„Je zult maar in de lucht gehangen hebben toen de mededeling kwam, want de missive van de FAA ging vorige week meteen in. Je bent dan niet meer verzekerd. Het is een botte actie”, aldus Noorman, die de huidige ontwikkelingen in de wereld met enige zorg bekijkt. „Na de val van de Muur in 1989 waren wij de eerste die op 2 januari naar Praag konden vliegen. De verkeersleider verwelkomde ons met „Happy new year!” Voor vrede en veiligheid ligt de sleutel wat mij betreft sinds die tijd in goede burens van elkaar zijn én blijven.”

Onderzoekers: leefstijl en omgeving boosdoeners

Verskil gezondheid te zien bij twintigers

door Klaartje Bax

AMSTERDAM • Gezondheidsverschillen tussen mensen met een lage en hoge sociaaleconomische status ontstaan veel eerder dan zichtbaar wordt in de vorm van chronische ziekten. Dat concluderen onderzoekers van het UMCG en de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen na nieuw onderzoek.

De studie laat zien dat de eerste sporen van lichamelijke achteruitgang bij mensen met een lagere sociaaleconomische positie al in hun twintiger jaren optreden.

Onderzoekers analyseerden niet alleen zelfgerapporteerde gezondheid, maar ook objectieve lichamelijke waarden zoals bloeddruk, cholesterol en glucose. Op basis daarvan stelden zij een score samen die aangeeft hoeveel biologische stress het lichaam in de loop van het leven opbouwt.

Die score fungeert als een vroege indicator voor het risico op chronische aandoeningen, nog voordat iemand klachten ervaart. Daarmee ontstaat een gedetailleerd beeld van hoe gezondheid zich ontwikkelt van jongvolwassenheid tot op latere leeftijd.

'Kijk altijd naar de gezondheidseffecten'

veertien jaar langer in goede gezondheid leven, dan lager opgeleiden. En als je kijkt naar inkomen, zijn de verschillen nog groter: de twintig procent rijkste mensen in Nederland leven ruim acht jaar langer en 24 jaar langer in goede gezondheid in vergelijking met de twintig procent armste Nederlanders.

De onderzoekers uit Groningen laten zien met hun onderzoek dat leefstijl hierbij een belangrijke rol speelt. Roken, alcoholgebruik en onvoldoende beweging versnellen de toename van biologische stress. Toch verklaart gedrag slechts een

deel van de verschillen. Zelfs wanneer rekening wordt gehouden met leefstijl, blijven de gezondheidsverschillen groot.

Volgens de onderzoekers is dat het gevolg van een opeenstapeling van omstandigheden: zwaardere fysieke arbeid, langdurige stress, minder financiële zekerheid. Die factoren blijken een zelfstandige invloed te hebben op de gezondheid.

Het onderzoek, waarvoor gebruik is gemaakt van data van Lifelines – een langlopend bevolkingsonderzoek onder 167.000 Nederlanders, wijst uit dat gezondheidsverschillen niet uitsluitend het resultaat zijn van individuele keuzes, maar ook van de omgeving waarin mensen leven en werken. Die omstandigheden bepalen ook hoe snel het lichaam verouderd en hoe groot het risico op ziekte wordt.

Speeltuin weg

„Nu we dat weten, kun je daar met beleid nog beter op inspelen”, zegt gezondheidseconoom en een van de onderzoekers Jo-

Een ongezonde leefstijl speelt een rol, maar ook omgevingsfactoren, zoals ongezonde lucht en zware lichamelijke arbeid.

FOTO GETTY IMAGES

chen Mierau. „Bij al het beleid dat gemaakt wordt, kun je je afvragen wat het gezondheidseffect is. Stel, een gemeente denkt 'we sluiten die speeltuin vanwege geldgebrek', dan ligt tegelijkertijd de vraag op tafel: wat betekent dat voor de gezondheid van de inwoners van die wijk?”

Vroeg ingrijpen

De Groningse hoogleraar benadrukt dat gezondheid niet alleen een kwestie is van zorg, maar ook van sociale en economische omstandigheden. „Wie gezondheidsverschillen wil verkleinen, moet vroeg ingrijpen”, adviseert hij.

Investeringen in betere arbeidsomstandigheden, inkomenszekerheid en het verminderen van stress kunnen volgens de onderzoekers op de lange termijn substantieel effect hebben.

COLUMN

ROELOF SALOMONS

Innovatie

Innovatie is cruciaal. Van groot belang voor economische groei en financiële markten. Volkomen terecht dus dat er veel aandacht voor is. Vlak voor de kerstvakantie was daar de Nederlandse variant van het Europese Draghi rapport. Uw columnist heeft het Wennink rapport voor u doorgenomen. Beroepsdeformatie.

Een andere tik is dat ik het ook niet kan laten om een vergelijking met de Verenigde Staten te maken. Want terwijl de productiviteitsgroei aan de overkant van de oceaan stijgt, schrijven wij vooral rapporten over waarom het niet lukt. Keuzes. In de VS groeide de productiviteit ook al voor de opkomst van AI. Meer nieuwe bedrijven, meer dynamiek, meer durf. In Europa beschermen we wat er is, in plaats van te investeren in wat kan komen. Dat voelt veilig, maar het is economisch gezien achteruit fietsen.

Wennink legt de vinger op de zere plek. We investeren te weinig in onderwijs, innovatie en infrastructuur. Niet een beetje te weinig, maar structureel te weinig. We zijn kampioen vergaderen, afstemmen en reguleren, maar vergeten de basis. Productiviteit komt uit klaslokalen, laboratoria en goed functionerende netwerken – digitaal én fysiek.

We teren op een reputatie uit het verleden: goed onderwijs, sterke institu-

Oude sectoren krimpen en nieuwe ontstaan

ties, open economie. Maar reputaties slijten. Onderwijsresultaten dalen, investeringen blijven achter en grote projecten verzanden in procedures. Ondertussen klagen we dat bedrijven minder investeren en talent vertrekt. Dat lijkt dan een logisch gevolg.

Net als in de rest van Europa proberen we het gat te dichten met subsidies, fondsen en strategische agenda's. Dat helpt een beetje, maar het risico is dat we vooral geld rondpompen. Vraagstimulering zonder aanbodversterking levert hogere prijzen op, geen hogere groei. Wat wél werkt? Ondernemerschap, investeren in kennis en accepteren dat niet alles vooral dichtgetimmerd hoeft te zijn. Minder regels. Randvoorwaarden creëren voor groei. De mogelijkheid om op te schalen.

Maar ook dat we accepteren dat productiviteit verhogen soms pijn doet: oude sectoren krimpen, nieuwe ontstaan. Disruptie. Zo werkt kapitalisme nu eenmaal. De markt oordeelt snel. En het mechanisme werkt. Kapitaal gaat waar rendement is. Talent ook. Met meteen de disclaimer: In het verleden behaalde resultaten zijn geen garantie voor de toekomst.

Tijdens de kerstvakantie las ik ook een geweldig boek van Carl Benedikt Frey, *How progress ends*, over de geschiedenis van innovatie. De belangrijkste les? Het is lastig te sturen. Wat je kan doen is de juiste omgeving creëren. Soms kan een dwuitje in de rug helpen, maar niet te veel want dan verstik je het en weg is dan de heilige graal.

Die geschiedenisles is mooi en hoopgevend. Want kapitaal hebben we hier genoeg. Ons onderwijs levert voldoende talent af. En omdat kapitaal en talent vloeit naar de plek waar het beloofd wordt moet je dat koesteren. Minder plannen, niet beperken, maar aan het werk zetten. Groeien.

Roelof Salomons is chief investment strategist bij BlackRock Nederland.

Rechter blokkeert overname OCI

door Gert van Harskamp

AMSTERDAM • Kunstmestgigant OCI mag voorlopig niet fuseren met de Egyptische bouwreus Orascom Construction. De Ondernemingskamer heeft maandagavond ingegrepen in de OCI-zaak en voorzieningen getroffen waardoor de aandeelhoudersvergadering van komende donderdag, waar de fusie op de agenda staat, niet door kan gaan.

Dat heeft de Ondernemingskamer maandagavond nabeurs besloten. Ook is de rechter meegegaan in de klacht van beleggers dat er sprake is van een belangenconflict. Zo is oec Hassan Badrawi van OCI ook lid van de raad van bestuur van Orascom. Hij was partij bij de onderhandelingen. De Ondernemingska-

Kunstmestreus OCI is teruggefloten door de rechter. FOTO ANP

de bezwaarmakers: „Wij zijn blij dat de Ondernemingskamer deze diefstal heeft voorkomen.”

De advocaten van OCI, dat wordt bijgestaan door de gerenommeerde advocatenkantoren A&O Shearman en De Brauw Blackstone Westbroek, stelden bij de behandeling vorige week dat het schrappen van deze fusie de definitieve liquidatie van OCI zou betekenen.

VEB-directeur Gerben Everts is niet bevreesd voor een ontmanteling van de kunstmestgigant. „Een liquidatie hoeft helemaal niet erg te zijn, want dan krijgen we tenminste de reële waarde van het bedrijf.”

Over een onderzoek naar wanbeleid bij OCI neemt de rechter later een besluit.

waaronder beleggersclub VEB, in een spoedprocedure hebben ingediend. Zij wilden de fusie van de agenda van de bijzondere aandeelhoudersvergadering van OCI halen. Thijs Buitenhuis, oprichter van investeringsfonds Norbury Capital, is een van